

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu Gofal
DYDDIAD	26 Medi 2024
TEITL	Gwasanaeth Gofal Cartref
RHESWM DROS GRAFFU	Wedi ei gynnwys yn y ddogfen gweithdy blynyddol
AWDUR	Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)
AELOD CABINET	Y Cynghorydd Dilwyn Morgan

1. Pam fod angen ei graffu?

Pan gyflwynwyd adroddiadau am sefydlu'r drefn o gomisiynu gofal cartref, gwnaed ymrwymiad i adrodd ar y drefn ymhen tua blwyddyn o'i sefydlu i gael asesu beth sydd wedi gweithio ac i adnabod materion i'w gwella. Yn sgil hynny, mae hwn yn fater sydd wedi'i gynnwys yn rhaglen graffu 2024 – 25.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

Mae aelodau'r Pwyllgor yn awyddus craffu gwybodaeth i bwysu a mesur effeithiolrwydd y ddarpariaeth gofal cartref ar draws y sir yn enwedig o ran cynnal a gwella gwasanaethau i drigolion. Gosodwyd cyfres o gwestiynau penodol gan y Pwyllgor i'w galluogi i wneud hyn. Mae'r cwestiynau yma a'r ymateb iddynt wedi eu cynnwys yn rhan 4 isod.

3. Crynodeb a'r Materion Allweddol

Prif neges yr adroddiad hwn yw fod y Cyngor wedi mabwysiadu model gofal cartref newydd ac uchelgeisiol yn lled ddiweddar, sy'n cyd-fynd â'r egwyddorion a'r safonau comisiynu gofal cenedlaethol sydd wedi dod i rym ers cychwyn Medi eleni. Fe welir fod llawer o lwyddiannau i'w dathlu, nifer o ardaloedd lle nad oes prin unrhyw restr aros am ofal a bod potensial mawr i wella ansawdd bywyd trigolion sydd angen gofal a staff. Serch hynny, ni allwn anwybyddu'r ffaith fod anawsterau yn bodoli yn rhai ardaloedd o'r Sir, a bod yr heriau lawn mor niferus â'r llwyddiannau. Mae gwaith mawr, felly, o flaen y Bwrdd Prosiect Gofal Cartref, a bydd angen rhoi blaenoriaeth ac adnodd digonol i'r gwaith hwnnw.

4. Cefndir / Cyd-destun

4.1 Mae newidiadau wedi eu gwneud i'r ffordd mae'r Cyngor yn darparu gofal cartref gyda'r Cyngor yn darparu gwasanaethau mewn rhai ardaloedd ac yn comisiynu eraill i ddarparu gwasanaeth mewn ardaloedd eraill.

4.2 Arwyddwyd cytundebau gyda darparwyr allanol ym mis Tachwedd 2022, pan gychwynwyd ar y gwaith o drosglwyddo i'r model newydd. Ers hynny mae'r gwaith

wedi parhau i geisio sicrhau fod ffyrdd newydd o weithio yn datblygu ar draws y Sir i gyd-fynd â'r egwyddorion hyn:

- Gwell telerau a threfniadau gwaith i staff
- Mwy o hyblygrwydd i drigolion a ffocws mwy eglur ar be sy'n bwysig iddyn nhw
- Cydweithio rhwng darparwyr a staff iechyd a gofal yn y gymuned, er mwyn cynnig gwasanaethau sydd wedi'u cydlynu'n well a gwneud defnydd mwy effeithiol o adnoddau prin
- Manteisio ar gryfderau cymunedau lleol i atgyfnerthu'r gofal sydd ar gael a gwella ansawdd byw pobl.

4.3 Mae ffigyrau ail wythnos Medi yn dangos fod 8,800 awr o ofal cartref yn cael ei ddarparu ledled y Sir, ond bod 920 awr ychwanegol na ellir ei ddiwallu sy'n golygu fod 126 o bobl ar restr aros am ofal. Yn amlwg, nid yw hon yn sefyllfa dderbyniol, ac mae ymdrechion sylweddol ar y gweill i gymryd camau megis:

- Cefnogi pobl sy'n asesu am ofal i ystyried holl gryfderau'r unigolyn a'r gymuned a pheidio comisiynu gofal pan nad hwnnw ydy'r datrysiad gorau
- Cydweithio â phartneriaid mewn cymunedau i ddatblygu hybiau cymunedol a darpariaethau cymunedol addas i gyfarch anghenion pobl
- Mireinio prosesau gwaith ac ansawdd trafodaethau lleol er mwyn sicrhau fod adnoddau staff yn cael eu defnyddio yn y ffordd fwyaf effeithiol ac effeithlon bosib.

4.4 Mae aelodau'r Pwyllgor wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol, a rhoddir ymatebion iddynt isod:

Cwestiwn 1: Ydy'r ffordd bresennol o ddarparu gofal cartref yn gweithio?

Rydym yn credu fod y ffordd bresennol o ddarparu gofal cartref yn gweithio yn rhannol. Down i'r casgliad hwn ar sail y prif ffeithiau canlynol:

- Gwyddem, wrth gyflwyno model a chytundeb newydd, sy'n symud i ffwrdd oddi wrth fodel traddodiadol 'tasg ac amser', ei fod yn newid meddylfryd a newid ffordd o weithio ar raddfa fawr. Fel roeddem yn ei ddisgwyl, nid yw pob rhan o'r system yn gweithio i gyd-fynd â'r egwyddorion allweddol eto, ac mae hi'n broses o ddysgu a datblygu fydd yn debygol o gymryd blynyddoedd. Mae sicrhau bod y newidiadau yn digwydd yn heriol iawn, yn enwedig mewn cyfnod lle mae adnoddau yn mynd yn brinnach a phwysau gweithredol ar dimau rheng flaen yn cynyddu
- Mae tystiolaeth yn parhau fod yr hyn sy'n digwydd ar lawr gwlad, mewn gwirionedd, yn gymysgedd o weithio ar sail y model newydd a gweithio ar sail yr hen fodel. Mewn cyfnod o bwysau mawr ac aelodau staff yn mynd a dod, mae'n ddealladwy. Cafodd dull Ffordd Gwynedd ei ddefnyddio wrth ail-ddylunio'r model. Mae hwn yn ddull lle mae timau yn gweithio allan beth sy'n gweithio'n dda ac yn dod i weld drostynt eu hunain sut mae angen newid. Mae'n hanfodol bwysig fod unrhyw un sy'n newydd i'r dull yn cael y cyfle i ddad-ddysgu'r hen ffordd o weithio, ac ail ddysgu'r ffordd newydd, efo cefnogaeth eu harweinyddion.

- Er bod llawer o staff wedi mynegi eu bod yn hoff o'r patrymau gwaith shifft sydd wedi'u cyflwyno gan bob darparwr, nid ydym eto yn gweld effaith bositif sylweddol ar allu i recriwtio i'r sector ac felly nid ydym yn medru diwallu'r gofyn am ofal yn llawn
- Oherwydd anhawster, mewn rhai ardaloedd, i gyflawni'r holl oriau gofal angenrheidiol, mae gofal wedi'i gomisiynu ar sail 'pryniant sbot' a / neu oedi wedi bod cyn cyflawni trosglwyddiadau pecynnau gofal a staff. Mae'r pethau yma wedi digwydd i geisio diwallu anghenion pobl a chreu cyn lleied â phosib o ansicrwydd a phryder. Yn anffodus, maent hefyd wedi golygu fod sefydlu'r model 1 darparwr i bob is-ardal (neu 2 mewn ambell le) wedi bod yn arbennig o heriol ac wedi ein rhoi dan bwysau ariannol uwch na'r disgwyl.
- Er nad yw pethau yn fêl i gyd, mae'r gwaith o ail dendro gofal cartref wedi golygu fod pob un o'n darparwyr allanol naill ai yn gwmni trydydd sector dielw, neu yn gwmni preifat teuluol lleol â lefel elw bychan (o dan 5% o bris y gwasanaeth). Golyga hyn ein bod yn cyfrannu at ffyniant yr economi sylfaenol, ac mae gennym enghreifftiau niferus o'r modd y mae gwerth cymdeithasol yn cael ei greu drwy gyfrwng ein hymarfer comisiynu yn y maes hwn. Ar lefel strategol, felly, gellir bod y ffyddiog fod elfennau o weledigaeth y Cyngor yn cael eu gwireddu hyd yn oed pan nad yw pethau yn gweithio'n berffaith o safbwynt gweithredol ar lawr gwlad.

Bydd gweddill yr adroddiad yn ymhelaethu ar rai o'r agweddau uchod.

Dylid nodi fod Bwrdd Prosiect newydd wedi'i sefydlu o fewn yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant. Y mae'n mynd i'r afael â'r materion sydd dal angen sylw cyn y byddwn yn medru dweud â hyder fod ein ffordd o ddarparu gofal cartref yn gweithio yn effeithiol.

Yn ogystal, mae'n werth nodi fod y Bwrdd Prosiect yn derbyn cefnogaeth allanol i wireddu ei amcanion. Rydym newydd dderbyn adroddiadau manwl yn dilyn prosiect cefnogol gan IMPACT (Improving Adults Care Together). Yn ogystal, mae Archwiliad Mewnol wedi'i gynnal, yn edrych ar y trefniadau cyllidol perthnasol. Mae swyddogion wedi derbyn adroddiad drafft, a sylwadau wedi'u rhannu â'r tîm archwilio. Bydd y canfyddiadau yn rhan allweddol o'n ymdrechion i sicrhau gwelliannau ym mhob rhan o'r system gofal cartref.

Hefyd, mae prosiect ar y gweill, gyda chefnogaeth allanol Cwmpas ac Athro o Ysgol Reolaeth Prifysgol Abertawe ar gyfer gwerthuso, i geisio dysgu sut y gellir gwreiddio ein model gofal cartref yn effeithiol mewn un ardal yng Ngwynedd, ac ardal arall yn Ninbych. Mae'r prif negeseuon yn yr adroddiad hwn yn cyd-fynd â'r canfyddiadau gan y cyrff uchod yn ogystal â chyfleu barn swyddogion y Cyngor.

Cwestiwn 2: Beth yw'r llwyddiannau a'r heriau?

Dyma'r 5 prif lwyddiant a'r 5 prif her fel rydym ni yn gweld pethau.

Llwyddiannau

1. Mae enghreifftiau niferus sy'n dangos cydweithio rhwng darparwyr, timau iechyd a gofal a grwpiau cymunedol / partneriaid yn y 3ydd sector er mwyn gwella

ansawdd bywyd pobl. Mae'r rhain yn cynnwys darparwyr yn helpu i sefydlu clwb cinio a threfnu cymorth gan gynllun trafndiaeth gymunedol a dod â phobl mewn Tai Gofal Ychwanegol a'r gymuned ehangach ynghyd i rannu adnoddau a chymdeithasu. Yn ddiweddar, gwelwyd darparwr yn codi arian elusennol a chydweithio gyda gwasanaeth Anabledau Dysgu'r Cyngor i gael benthyg bws mini a threfnu taith i bobl sy'n wynebu unigrwydd.

2. Ar draws y sector, rydym wedi sicrhau nad ydy staff yn wynebu patrwm gwaith a threfniadau talu sy'n golygu eu bod nôl ac ymlaen o'u cartref i'w gwaith sawl gwaith y dydd, ac yn gweithio dros nifer fawr o ddyddiau'r wythnos. Fel y byddem yn ei ddisgwyl gyda gweithlu o gannoedd o bobl, nid yw'r un trefniadau gwaith yn plesio pawb, ond mae'r adborth yn gyffredinol gan ein darparwyr yn ffafrifol. Rydym hefyd wedi sicrhau nad oes hawl i roi cytundeb 'oriau sero' i staff, oni bai eu bod nhw'n gofyn amdano, ac mae enghreifftiau cadarnhaol o bobl yn cael morgais am y tro cyntaf o ganlyniad i hyn.
3. Drwy roi rhyddid i staff a theuluoedd weithio â'i gilydd yn fwy hyblyg, rydym wedi gweld sut mae modd i'n model gofal cartref wneud wir wahaniaeth. Ceir enghreifftiau o unigolion yn derbyn gofal wedi'i deilwra yn ofalus i ymateb i'r hyn sy'n bwysig iddyn nhw. Mae tystiolaeth gan rai darparwyr o'r ffordd maent yn rhoi'r hyblygrwydd ar waith, drwy gyflawni tasgau 'gwerth ychwanegol' yn unol â'u cytundeb.
4. Rydym wedi llwyddo i weithredu'r hyn oedd angen ei gyflawni yn y cyfnod trosiannol (symud pecynnau gofal ac aelodau staff rhwng darparwyr) mewn modd arbennig o effeithiol. Prin iawn oedd achosion o gwynion neu anfodlonrwydd ymysg unigolion, teuluoedd ac aelodau o staff o ystyried maint yr her. Mae hyn yn dyst i sensitifrwydd ac ymroddiad timau gofal cymdeithasol a gofal cartref wrth gefnogi unigolion bregus drwy gyfnod o newid, a'r gallu i weithredu newid mawr ochr yn ochr â chynnal gwasanaethau craidd.
5. Ers y 1af o Fedi eleni, y mae fframwaith cenedlaethol newydd ar gyfer comisiynu gofal a chymorth wedi dod i rym : Y fframwaith cenedlaethol ar gyfer comisiynu gofal a chymorth: cod ymarfer (llyw.cymru)
<<https://www.llyw.cymru/sites/default/files/publications/2024-07/y-fframwaith-cenedlaethol-ar-gyfer-comisiynu-gofal-a-chymorth-cod-ymarfer.pdf>> Mae ein gwaith i ail foddelu ac ail gomisiynu gofal cartref, a wnaed gan ddilyn dull ac egwyddorion Ffordd Gwynedd, yn cyd-fynd yn llwyr â'r egwyddorion a'r safonau comisiynu sydd o fewn y cod ymarfer hwn. Mae lle i ddathlu fod aelodau Cyngor Gwynedd wedi cefnogi'r symudiad hwn a chefnogi'r gwaith i geisio sicrhau fod yr heriau ar hyd y daith yn cael eu goresgyn. Rydym wedi bod yn rhan o'r grŵp technegol fu'n datblygu'r fframwaith, ac wedi cael dylanwad uniongyrchol ar y cyfeiriad cenedlaethol. Mae hwnnw'n gyfeiriad yr ydym yn ei groesawu ac yn her rydym wedi profi y medrwn ymgymryd â hi. Mae nifer fawr o awdurdodau lleol yng Nghymru a thu hwnt mewn cyswllt â ni, oherwydd eu hawydd i fabwysiadu model sy'n gweithio ar sail yr un egwyddorion.

Heriau

1. Er gwaethaf pob ymdrech i wella telerau, amodau gwaith a phatrymau gwaith staff gofal cartref mewnol ac allanol, mae recriwtio a chadw digon o staff yn parhau i fod yn her enfawr. Mewn ardaloedd lle mae'r model newydd yn dechrau gwreiddio yn dda, gwelwn fod staff yn gweld buddiannau personol sy'n mynd y

tu hwnt i gyflog yr awr. Ond megis dechrau ydym ni, ac fe gymer amser i newid y ddelwedd a'r ddealltwriaeth sy'n bodoli ynglŷn â beth yn union ydy natur y swydd ar ei newydd wedd. Ar ben hynny, er bod Cyngor Gwynedd wedi penderfynu sicrhau cynyddu cyflogau yn y sector allanol drwy gyfrwng ei ofynion cytundebol, nid yw'r arian o fewn y system yn ddigonol i fedru cystadlu â chyflogau o fewn sectorau eraill. Rydym yn parhau i golli staff i'r Bwrdd Iechyd ac i siopau ac ati. Hefyd, mae'r drefn budd-daliadau yn golygu nad yw'n fanteisiol yn aml iawn i staff weithio dros hyn a hyn o oriau'r wythnos. Rydym yn brwydro yn erbyn ffactorau systemig anodd dros ben, ond yn parhau i geisio profi i'r gweithlu fod boddhad a chyfleodd mawr i'w cael o fod yn ofalwr cartref.

2. Ein gweledigaeth yw ein bod yn cynnig gofal sy'n cefnogi pobl i fyw eu bywydau mor debyg â phosib i'r ffordd y bydden nhw'n byw o ddydd i ddydd pe na baent angen cymorth. Yn draddodiadol, mae gofal wedi bod yn bur unffurf (yr un nifer o alwadau, am yr un nifer o funudau, ar yr un amser, bob dydd). Os am sicrhau ansawdd bywyd, rhaid cael hyblygrwydd i bobl, yn cynnwys y staff, a rhaid cydnabod nad yw popeth yn rhagweladwy wrth gynllunio rotas staff. Yr her fawr yw cael y cydbwysedd priodol rhwng creu hyblygrwydd yn y system, a sicrhau cost-effeithlonrwydd. Mae ein darparwyr allanol, ar hyn o bryd, yn gwneud darn o waith i ddangos sut y gellir darparu gwasanaeth mewn ffordd sy'n cyd-fynd â'n cytundeb ni (a'r gofyn am hyblygrwydd i gyfarch be sy'n bwysig i bobl) ond sydd hefyd yn sicrhau hyfywdra ariannol ar sail pris y contract. Yn fewnol, rydym yn adolygu patrymau shifftiau staff i sicrhau fod staff digonol yn gweithio ar yr adegau pan fo'r galw yn debygol o fod yn bodoli, ac nad oes staff yn segur.
3. Agwedd uchelgeisiol o'r model gofal cartref yw ei fod yn newid ar draws system iechyd, gofal a'r gymuned. Ni wnaiff lwyddo heb i ni gael gwahanol rannau o'r system yn gweithio yn yr un ffordd a chyda'r un meddylfryd. Gwelsom o waith hunan arfarnu diweddar gyda thimau lleol ym mhob is-ardal mai un o'n prif heriau yw sicrhau dealltwriaeth lawn a chyson o nodweddion y model gofal cartref. Mae'n ofyn cytundebol i ddarparwyr fod yn rhan lawn o'r timau adnoddau cymunedol, ond nid yw hyn wedi'i wireddu ymhobman. Hefyd, disgwylir i dimau adnoddau cymunedol (yn cynnwys y darparwyr) adnabod eu hardal leol yn dda a sicrhau rhwydweithiau cymunedol a thrydydd sector cryf. Mae hyn er mwyn cefnogi trigolion i fanteisio ar gryfderau ac asedau lleol, a lleihau'r ddibyniaeth ar ofal ffurfiol. Mae angen i ni geisio goresgyn yr her hon, drwy gefnogi staff i ddatblygu perthnasau ac i fod â'r amser i wyntyllu syniadau amrywiol ynglŷn â sut i gyfarch canlyniadau personol unigolion.
4. Rhan o'n bwriad i'r dyfodol yw datblygu sgiliau gweithwyr gofal cartref. Rydym eisiau iddynt fedru rhoi meddyginiaeth i bobl (ar hyn o bryd, ni all y mwyafrif wneud mwy yn ddiogel nag atgoffa pobl i'w gymryd). Mae llwyddiant wedi bod wrth dreialu sut y gallai hyn weithio, gyda grŵp bychan o staff mewnol y Cyngor a chefnogaeth y Bwrdd Iechyd. Yn ogystal, mae polisi newydd wedi'i lunio sy'n amlinellu cyfrifoldebau comisiynu a chyfrifoldebau gweithredu yn y maes pwysig hwn. Ei fwriad yw sicrhau diogelwch pobl, gwarchod staff a sicrhau fod y corff atebol yn talu am wasanaeth, yn ddibynol ar yr amgylchiadau. Yr her fawr sy'n ein hwynebu ydy canfod cyllid ac amser digonol i gwblhau'r hyfforddiant angenrheidiol, a goruchwyllo staff yn unol â'r disgwyliad er mwyn sicrhau eu bod yn parhau yn gymwys dros amser. Agwedd arall o sgiliau hanfodol i'w datblygu ydy sgiliau galluogi. Er mai'r nod yw bod pob gofal cartref yn 'galluogi' pobl,

gwyddom ar hyn o bryd fod lefel sgiliau'r gweithlu yn llawer rhy isel. Golyga hyn fod dibyniaeth ar wasanaethau yn uwch nag y dylai fod.

5. Yn fewnol ac allanol, mae natur ein systemau casglu ac adrodd ar ddata, cywirdeb data a'n defnydd ohono wedi bod yn wan dros y blynyddoedd diwethaf. Mae gwelliant yn y maes hwn yn un o'n blaenoriaethau ac yn rhywbeth sy'n derbyn sylw. Mae methiannau yn y meysydd hyn yn ein rhoi mewn sefyllfa fregus o ran ceisio rhagweld y galw i'r dyfodol, deall tueddiadau, rheoli perfformiad, rheoli gwariant, defnyddio amser staff yn y ffordd fwyaf effeithiol a chynllunio gwasanaeth. Gwyddom nad yw'r mwyafrif o'r systemau TG ar y farchnad yn gydnaws â natur ein model gofal cartref ni, a bod hyn yn peri anawsterau i ddarparwyr, yn fewnol ac allanol. Rydym wedi bod yn llwyddiannus wrth ymgeisio am £0.25m o arian y Llywodraeth, fydd yn ein galluogi i dreialu'r defnydd o systemau TG allai gefnogi'r model yn well.

Mae'n werth nodi fod darparwyr gofal cartref Gwynedd wedi sefydlu fforwm lle maent yn dod at ei gilydd i geisio sicrhau datblygiad a gwelliannau parhaus. Gwelwn hwn fel symudiad cadarnhaol iawn all gyfrannu i wella effeithiolrwydd y drefn ac ansawdd gwasanaethau i drigolion. Maent wedi dewis 3 maes blaenoriaeth i'r grŵp, sef: Cynaliadwyedd Ariannol a Chyllid, Recriwtio a Chadw Staff a Systemau TG.

Cwestiwn 3: Oes problemau mewn rhai ardaloedd?

Oes, yn anffodus, mae problemau yn bodoli mewn rhai ardaloedd yn fwy na'i gilydd, ac fel y nodir uchod, mae gennym restr aros am ofal cartref. Mae'r rhestr aros yn llai nag y buodd dros y 12-18 mis diwethaf, ac rydym yn hyderus fod gweithio tuag at y model newydd yn un o'r ffactorau sydd wedi cyfrannu at hyn. Fel y dangoswyd yn ein gwerthusiad allanol o'r gwaith peilota, os yw'r amodau yn iawn, gellir lleihau dibyniaeth ar ofal, a gwella profiadau staff. Ond, yn anffodus, ar hyn o bryd, yr hyn a welwn yw bod sefyllfa'r farchnad a natur y galw yn anwadal, ac yn medru newid yn gyflym iawn. Dyma wybodaeth fel y mae pethau ganol Medi:

Rhestrau aros

Ar y cyfan, gwelir fod gan is-ardaloedd restrau aros mawr iawn, neu fach iawn. O'r 17 is-ardal, mae 5 neu lai o bobl ar y rhestr aros yn 11 ohonynt. Yn anffodus, mae 4 is-ardal lle mae dros 15 person ar y rhestr aros (Dyffryn Nantlle, Llanberis, Pwllheli a Thywyn). Nid oes gwir batrymau o ran ardaloedd daearyddol nag o ran y sector – mae 2 o'r rhain yn fewnol, a 2 yn allanol.

Ein pryder mwyaf ar hyn o bryd yw ardal Tywyn, lle mae 24 person yn aros am ofal wrth i ni baratoi'r adroddiad hwn. Mae'r Penaethiaid Cynorthwyol sy'n gyfrifol am y gwasanaethau Oedolion a Darparu Mewnol yn cydweithio yn agos iawn â'r timau perthnasol i gymryd camau priodol i wella'r sefyllfa hon ar fyrder.

Anhawster i gyfarch y galw mewn is-ardal

Ers arwyddo cytundebau gyda'r sector allanol, mae dwy is-ardal lle mae'r Cyngor a'r darparwr enillodd y cytundeb wedi dod i ddealltwriaeth fod rhaid i'r cytundeb ddod i ben. Mae hynny oherwydd nad yw wedi bod yn bosib i'r darparwr recriwtio a chadw lefelau staff digonol i gyfarch y galw - hyn yn Ffestiniog ac Ardudwy.

Rydym wedi ail dendro yn Ffestiniog ac wedi rhoi cytundeb i ddarparwr amgen. Hyd yma, nid yw'r darparwr hwnnw wedi medru recriwtio digon o staff i gyfarch y gofyn ond rydym yn cadw golwg ar y sefyllfa. Aethpwyd allan i dendr ar yr un pryd i geisio sicrhau darparwr allanol i gydweithio â'r darparwr mewnol yn ardal Eifionydd, gan ei bod yn anodd iawn diwallu'r galw yno. Yn anffodus, ni fu i unrhyw ddarparwr allanol ymgeisio am y cytundeb hwnnw. Mae camau wedi'u cymryd i gynnig gwaith i ddarparwr allanol amgen yn ardal Ardudwy, o dan gytundeb byr dymor, tra rydym yn penderfynu pa gamau i'w cymryd er gwell yn yr ardal honno.

Crynodeb o ganfyddiadau

Gwyddom fod y farchnad o dan bwysau aruthrol. Wrth ddadansoddi ein dealltwriaeth o'r farchnad, daw'n amlwg:

- Nad yw un sector neu'r llall (mewnol / allanol) yn ei chael yn haws na'r llall i gynnal gwasanaeth
- Nad yw anawsterau wedi'u cyfyngu i rannau penodol o'r Sir (ac eithrio ardal Bangor, sy'n ymestyn o'r Felinheli am Fethesda), mae rhyw ran o'r gogledd, canol a'r de yn wynebu problemau
- Nad yw un sector neu'r llall yn fwy tebygol na'i gilydd i fod â rhestrau aros maith
- Nad yw cael is-ardal sydd wedi'i rhannu rhwng y darparwr mewnol a chwmni allanol yn ateb syml i geisio lleddfu anawsterau cyfarch y galw am ofal
- Nad yw darparwr sy'n ymddangos yn llwyddiannus mewn un is-ardal, o anghenraid, yn llwyddiannus ymhobman
- Fod y cymalau yn ein cytundeb sy'n golygu fod rhaid i ddarparwyr fod yn barod i weithredu ar draws ffiniau is-ardaloedd yn werthfawr ar adegau pan fo angen mwy o gapasiti mewn ardal benodol a / neu pan fo'r galw yn llai na'r oriau cytundeb yn rhywle.

Ffordd ymlaen

Mae ymateb i ansefydlogrwydd y farchnad ac ansicrwydd am fedru diwallu anghenion gofal cartref pobl yn rhoi pwysau aruthrol ar staff, yn weithwyr cymdeithasol, swyddogion comisiynu a chontractio, swyddogion sicrhau ansawdd a darparwyr.

Teimlir y byddai'n fanteisiol iawn cael rhywun yn gyfrifol am reoli'r capasiti gofal cartref ym mhob is ardal (yn cynnwys cymryd trosolwg o'r rhestrau aros a'r galw sy'n dod o gyfeiriad ysbytai). Mae potensial i ryddhau llawer o amser gweithwyr cymdeithasol. Oherwydd hyn, rydym yn awyddus i ystyried ymhellach y syniad o gael goruchwylwyr / rheolwyr gofal cartref yn gyfrifol am asesu anghenion, blaenoriaethu adnoddau a chadw golwg ar lefel y galw a'r ddarpariaeth.

Gwyddom ein bod yn darparu mwy o ofal cartref fesul 100,000 o'r boblogaeth na'r mwyafrif o siroedd Cymru. Rydym yn rhoi sylw i newid ein arferion er mwyn ceisio osgoi troi at ofal cartref oni bai ei fod yn ddatrysiad cwbl addas. Gall hyn hefyd arwain at sefyllfa lawer gwell o ran medru cwrdd â'r gwir alw.

Cwestiwn 4: Os oes problemau a oes gennych chi gynlluniau i gyfathrebu gyda/diweddarau aelodau lleol o'r sefyllfaoedd, yn arbennig rhai sy'n arwain at flocio gwllâu mewn ysbytai?

Pan fo problemau, rydym wastad yn ceisio sicrhau fod yr holl fudd-ddeiliaid allweddol yn gwybod beth ydy'r sefyllfa ac yn cyfathrebu yn y modd sydd fwyaf priodol. Weithiau, byddwn ni'n gofyn i aelod(au) lleol am sgwrs i ni gael briffio ar sefyllfa, dro arall daw

aelod atom ni gydag ymholiad a byddwn yn trafod. Dros y misoedd diwethaf, mae anawsterau mewn ardaloedd penodol wedi arwain at gyfarfodydd niferus rhwng swyddogion ac aelod(au) lleol. Gwelwyd fod y berthynas waith hon a'r ddealltwriaeth o deimladau ac amgylchiadau lleol gan aelodau wedi bod yn werthfawr iawn wrth gyrraedd datrysiad.

Rydym hefyd yn rhannu gwybodaeth am sefyllfa gofal cartref, ymysg pethau eraill, drwy fynychu cyfarfodydd Fforymau Ardal ym mhob ardal. Mae'r adborth o'r sesiynau hyn yn dangos fod hyn yn cael ei werthfawrogi, ac mae'n aml yn fforwm gwerthfawr iawn ar gyfer rhannu gwybodaeth a chyfathrebu dwy ffordd.

Nid oes gennym drefniadau gwahanol, penodol, ar gyfer adrodd ar achosion lle mae rhywun yn gorfod aros yn yr ysbyty oherwydd diffyg gofal cartref, ond byddwn yn codi pethau fel rhan o'r trafodaethau uchod yn ôl yr angen. Pe bai aelodau eisiau gwybodaeth gennym, gallem yn hawdd adnabod nifer yr achosion ar y rhestrau aros gofal cartref sy'n ymwneud â phobl sydd mewn ysbytai.

Cwestiynau ychwanegol

Yn atodol i'r 4 prif gwestiwn uchod, mae'r Pwyllgor wedi gofyn i ni ymateb i'r cwestiynau isod:

Sut mae'r Cyngor yn sicrhau bod y gwasanaeth sy'n cael ei roi gan y Cyngor a'r sector breifat o'r un ansawdd? Allwch chi ddarparu asesiad SWOT er mwyn dangos cryfderau a gwendidau'r gwasanaeth a roddir gan y Cyngor a'r sector breifat?

Mae Cyngor Gwynedd yn darparu mwy o ofal cartref yn fewnol na mwy na heb unrhyw gyngor arall yng Nghymru a Lloegr, a thrwy hynny yn cynnig cyfle i ni ddylanwadu'n uniongyrchol ar ansawdd y gwasanaeth. Un nod oedd gennym wrth gyflwyno'r cytundebau gofal cartref newydd oedd sicrhau cysondeb ar draws sectorau mewnol ac allanol. Yn y gorffennol, roedd gwahaniaethau o safbwynt natur y gwasanaeth (ee 'galluogi' ddim ond yn wasanaeth mewnol), telerau staff (cyflogau mewnol yn llawer uwch, a thaliadau yn cael ei roi am amser teithio) a'r berthynas gyda thimau iechyd a gofal.

Er nad yw'r darparwr mewnol wedi arwyddo 'cytundeb', y mae wedi cytuno i weithio yn unol â'r cytundeb, ac mae ei raglen waith datblygol yn anelu at hynny.

Mae gennym fynediad at holl adroddiadau arolygu allanol ein darparwr mewnol a darparwyr allanol, yn ogystal ag adroddiadau hunan arfarnu pob darparwr. Mae'n ofyn statudol fod pawb yn darparu adroddiad blynyddol,. Ar ben hynny rydym wedi sefydlu trefn lle mae'r darparwyr i gyd, ar y cyd â'r tîm iechyd a gofal yn lleol, yn hunan arfarnu yn erbyn gofynion y cytundeb.

Cam pwysig sydd angen ei gymryd, ac sy'n rhan o raglen waith y Bwrdd Prosiect Gofal Cartref, yw sefydlu trefn ar gyfer casglu'r holl fesuryddion sy'n rhan o'r cytundeb gofal cartref. Bydd hyn yn ein galluogi i gymharu perfformiad ar draws sectorau, a byddai'n haws cynnal ymarferiad 'SWOT' unwaith y bydd hynny yn ei le.

Ar sail ein gwybodaeth, natur cwynion, sylwadau budd-ddeiliaid ac ati, nid oes gennym le i gredu fod un sector yn well na'i gilydd yn gyffredinol. Yr hyn a welwn yw pocedi o ymarfer da, a sgôp i ddysgu rhwng pob darparwr â'i gilydd. I'r perwyl hwn mae Fforwm Darparwyr wedi'i sefydlu, sy'n cael ei arwain gan y darparwyr, a hefyd grŵp cefnogol ar gyfer goruchwylwyr y sector gyfan. Bydd hyn yn galluogi pobl i gefnogi ei gilydd i ddatblygu a gwella drwy'r adeg.

Beth yw effeithiau negyddol defnyddio'r sector breifat i ddarparu gwasanaeth yn hytrach na darparu'n fewnol?

Fel y nodir uchod, nid ydym yn ymwybodol o unrhyw effeithiau negyddol amlwg y gellir ei briodoli i sector y gwasanaeth a roddir. Rydym yn credu fod cael marchnad gymysg yn dod â'i fanteision ei hun. Mae rhai o'r darparwyr yn cynnig sgiliau arbenigol gwerthfawr, a natur gytundebol yn rhoi ffocws clir ar hyfywdra ariannol gan nad yw mor hawdd i ddarparwr allanol dderbyn cyllid ychwanegol os yw'n gorwario. Mae'n rhaid i ni gofio fod cost cynllun pensiwn Llywodraeth Leol yn golygu fod pris darparu gofal cartref mewnol gryn dipyn uwch na'r sector allanol, hyd yn oed os yw cost pob agwedd arall yr un fath.

Wedi dweud hynny, gellir meddwl am fanteision o gael marchnad fewnol yn unig:

- Symud i ffwrdd oddi wrth y meddylfryd fod gofal yn rhywbeth sy'n rhan o broses prynu a gwerthu, a'i weld fel rhywbeth creiddiol o fewn gwasanaethau cyhoeddus a chymunedau
- Osgoi costau a biwrocratiaeth sydd ynghlwm â phrosesau comisiynu, caffael a thalu
- Haws goresgyn materion ymarferol fel gofynion llywodraethu gwybodaeth, mynediad i adeiladau a chysoni ymarfer neu bolisi
- Mwy o sicrwydd fod % briodol o'r gweithlu yn siaradwyr Cymraeg ac yn medru cwrdd â gofynion strategaeth Mwy na Geiriau
- Rheolaeth fewnol felly potensial i roi newidiadau ar waith yn gynt
- Potensial i ystyried newidiadau mewn rolau a diddymu ffiniau rhwng swyddogaethau, er mwyn gwella profiad trigolion a chryfhau cydweithio.

Beth yn union mae “comisiynu eraill i ddarparu gwasanaeth” yn ei feddwl– a'i comisiynu'r sector breifat mae hyn yn ei olygu? Os felly beth yw goblygiadau hynny o ran ansawdd y gofal a hawliau gweithwyr?

Mae 'eraill' yn golygu cyfuniad o ddarparwyr 3ydd sector a darparwyr preifat. Yn dilyn proses dendro ar gyfer 10 is-ardal, enillodd darparwyr 3ydd sector 3 o'r 10 cytundeb. Nid oes gennym unrhyw dystiolaeth fod ansawdd y gofal yn well neu'n waeth yn ddibynnol ar y sector (mewnol, 3ydd sector, preifat). Mae gwasanaeth pob darparwr wedi'i gofrestru gan Arolygaeth Gofal Cymru, ac yn cael ei arolygu yn rheolaidd. Yn ogystal, mae'r un prosesau diogelu yn cael eu dilyn ar gyfer pob darparwr ac rydym yn gofyn i bawb weithredu'r un trefniadau hunan arfarnu â'i gilydd. Yn ddiweddar, mae trefniadau gwaith ein tîm Sicrwydd Ansawdd Mewnol wedi'u haddasu er mwyn cryfhau lefel yr adnodd a roddir i geisio sicrhau ansawdd gofal cartref ar draws y sectorau.

Un o'n prif amcanion wrth baratoi'r cytundeb newydd oedd sicrhau mwy o gysondeb o ran hawliau gweithwyr, a'u gwella yn gyffredinol. Ar adeg arwyddo cytundebau, roedd disgwyl i dâl yr awr ar gyfer gweithwyr gofal cartref allanol fod ar o leiaf yr un lefel â gweithwyr gofal cartref y Cyngor (a'r lefel honno yn cyd-fynd â'r Cyflog Byw Gwirioneddol). Ers hynny, mae'r Cyngor wedi cynyddu cyflogau staff sy'n golygu fod rhai allanol yn ennill llai na staff mewnol (ond yn parhau i fod yn ennill y Cyflog Byw Gwirioneddol). Mae cytundeb cyfredol darparwyr allanol yn rhoi disgwyliadau penodol iawn o ran hawliau staff (agweddau megis isafswm gwyliau, rheidrydd i dalu am wisg a chofrestriad gyda Gofal Cymdeithasol Cymru a thâl am hyfforddi a theithio). Mae tystiolaeth fod hawliau staff y sector wedi gwella ar ei ganfed ers i ni fabwysiadu'r model newydd.

Mae'r Fframwaith Gomisiynu newydd yn rhoi cyfrifoldeb arnom i :

- Drefnu ein gwasanaethau mewn ffordd syml

- Rhoi mwy o ffocws ar ansawdd nag ar gostau
- Reoli gwasanaethau yn well i sicrhau ein bod yn atal problemau rhag codi neu waethygu
- Gydweithio mwy gyda'r GIG a sefydliadau eraill
- Rhoi mwy o feddwl i beth yn union rydym eisiau ei gyflawni ar gyfer pobl.

Mae ein ymdrechion i ddatblygu'r ffordd rydym yn darparu gofal cartref yn cyd-fynd â'r egwyddorion hyn, a hynny wedi'i gyfleu yn y cytundeb sydd gennym ni a'r Bwrdd Iechyd ar y cyd â'n darparwyr.

Ydy taliadau 'amser a hanner' yn parhau i fodoli ar benwythnosau? Allwch chi roi brasamcan o daliadau arferol/penwythnosau yn ogystal â'u cymharu â thaliadau'r sector breifat?

Nid yw staff sy'n gweithio i'r Cyngor bellach yn derbyn taliadau uwch am weithio ar benwythnosau. Mae rhai yn credu y gallai newid y polisi hwn gael effaith bositif ar ein gallu i recriwtio ac felly leihau rhestrau aros a chwrdd â'r galw. Fel y nodwyd uchod, mae darparwyr allanol yn gorfod talu isafswm cyflog yr awr i staff o dan eu cytundeb. Gwyddom fod nifer fawr ohonynt yn cynnig tâl ychwanegol i staff am weithio ar wyliau'r banc neu ar benwythnos, ond nid oes gennym dystiolaeth ynglŷn ag effaith hyn ar lwyddiant i recriwtio a chadw staff.

5. Ymgynghori

Wrth baratoi'r adroddiad hwn rydym wedi ymgynghori gyda'r timau mewnol sydd ynghlwm â darpariaeth a datblygiad gofal cartref, ac wedi cymryd safbwyntiau ein darparwyr allanol i ystyriaeth.

Elfen yr ydym yn awyddus i'w chryfhau yw'r ffordd yr ydym yn mynd ati i glywed lleisiau pobl sy'n derbyn ein gwasanaeth gofal cartref. Rydym yn ystyried cyflwyno defnydd o holiadur cydnabyddedig PERCCI i gasglu gwybodaeth am effaith ein gwasanaethau, a sefydlu grŵp defnyddwyr a theuluoedd.

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Rhoddyd ystyriaeth i'r holl nodau llesiant perthnasol o dan y ddeddf hon pan oeddem yn datblygu a chomisiynu ein model gofal cartref newydd. Noder ein bod yn cyd-gomisiynu â Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr, sy'n enghraifft o gydweithio er lles y gymuned i geisio sicrhau llesiant cymunedau yn y presennol ac i'r dyfodol.

7. Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

Noder fod asesiadau effaith statudol / priodol wedi'u paratoi wrth gyflwyno achos busnes i'r Cabinet a sicrhau'r hawl i symud ymlaen i gomisiynu'r model gofal cartref dan sylw. Gwnaed hyn ar y cyd â'r Bwrdd Iechyd a gellid eu hanfon at unrhyw un sy'n dymuno eu gweld.